

1. *Багмут А.Й.* До перцепції експериментально виокремленого складу // Українське мовознавство. – К., 2003. – Вип. 27-28. – С. 23-26; 2. *Боднар О.Я.* Золотий переріз і неевклідова геометрія в науці та мистецтві. – Львів, 2005; 3. Большая советская энциклопедия. – М., 1971. – Т. 6; 4. *Бондарко Л.В., Вербицкая Л.А., Гордина М.В.* Основы общей фонетики. – СПб., 1991; 5. *Васютинский Н.А.* Золотая пропорция. – М.-СПб., 2006; 6. *Вернадский В.И.* Химическое строение биосферы Земли и ее окружения – М., 1965; 7. *Калнынь Л.Э.* Об изучении слога в украинском диалекте // На хвилях мови. – К., 2011. – С. 190-194; 8. *Князев С.В., Ключинская О.Г., Якунина Н.В.* Некоторые проблемы структуры слога в русской речи // Лингвистическая полифония. – М., 2007. – С. 377-393; 9. *Лосев А.Ф.* История античной эстетики. – М., 1980; 10. Принцип симметрии. Историко-методологические проблемы. – М., 1978; 11. *Стахов А.П.* Код золотой пропорции. – М., 1984; 12. *Панов М.В.* О слогоделении в русском языке // Проблемы фонетики. – М., 1995. – С. 30-50; 13. *Прокопова Л.И.* Вступний курс фонетики німецької мови для вузів. – К., 2004; 14. *Теряев Д.А.* Слоговая материя звучащей речи (экспериментально-фонетическое исследование) // Русский язык и литература: Проблемы изучения и преподавания в школах и высших учебных заведениях Украины. – К., 2005. – С. 150-155; 15. *Теряев Д.А.* Слоговая структура звучащего слова (экспериментально-фонетическое исследование) // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. – К., 2006. – Вип. 6. – С. 151-158; 16. *Теряев Д.А.* Слоговые модели звучащей речи (экспериментально-фонетическое исследование русского и китайского языков) // Мовні і концептуальні картини світу. – К., 2008. – Вип. 24. – Ч. 3. – С. 278-283; 17. Частотный словарь русского языка / Под ред. Л.Н.Засориной. – М., 1977; 18. *Шевелев И.Ш., Марутаев М.А., Шмелев И.П.* Золотое сечение: Три взгляда на природу гармонии. – М., 1990.

Тищенко К.М. (Київ, Україна)

Аланські й слов'янські топоніми в Італії

У статті окреслено топонімічний слід в Італії «конгломерату степових племен за участю слов'ян» (концепт О.Пріцака), що може бути відображенням історичних подій раннього середньовіччя.

Ключові слова: Італія, топонімія, алани, слов'яни, топонімічний контекст.

В статтє описан топонимический след в Италии «конгломерата степных племен с участием славян» (концепт О.Притака), который может быть отображением исторических событий раннего средневековья.

Ключевые слова: Италия, топонимия, аланы, славяне, топонимический контекст.

The article deals with toponymical trace in Italy of the so called «conglomerate of the steppe tribes with the participation of the Slavic» (O.Pritsak's concept). This trace can reflect the historical events of the early Middle Age.

Key words: Italy, toponymics, Alan, Slavic, toponymical context.

Впроваджуючи свого часу до наукового обігу аланську топонімію заходу Європи (1973 р.), найневдячнішу частину роботи зробив Б. Бахрах. Його аргументи проти консерваторів у науці дотепер актуальні: «Донедавна використання топонімічного матеріалу в дослідженнях викликало недовіру і критику. Оскільки такий матеріал широко вжито у нашій праці, слід детальніше зупинитися на методах і формах його залучення. (...) Збережені до наших днів середньовічні матеріали містять величезну кількість топонімічних назв під Орлеаном зі словом *Alani*. Ці матеріали датовані, однак, часом не раніше від XI ст. Таким чином, між часом існування аланських поселень під Орлеаном і першою згадкою у джерелах відповідної топонімії існує часовий розрив у 600 років. Такий великий розрив мав би викликати певні сумніви у прямому зв'язку цієї топонімії з цими поселеннями» [3, 154–156].

На думку Б. Бахраха, цей часовий розрив у письмових відомостях виник тому, що у післяаланський період «численні поселення з назвами, так чи інакше пояснюваними аланською присутністю чи впливом, не відігравали жодної ролі і тому не згадані у джерелах середньовіччя. (...) Але цілком можливо пристати до загальної думки дослідників, які вважають, що збережені топоніми стосуються таки аланів. Додамо, що дотепер немає переконливішого іншого пояснення елемента *Alan* у цих назвах» [3, 154–156].

У своєму змістовному дослідженні Б. Бахрах надійно пов'язав півсотні топонімів з минулою аланською присутністю у Західній Європі. Укладений вченим список [3, 158-162], включає 56 географічних назв від основи *Alan* : 44 з Франції, 7 з Італії, 4 з Іспанії і 1 зі Швейцарії. Фактично тим самим було задано просторово локалізовані *теми* подальших топонімічних досліджень сліду аланів у Європі. Справді, навколо топонімів *Alain*, *Alainville*, *Alano*, *Alagna* з більшою імовірністю, ніж деінде, можна було очікувати продовження сліду аланів – у місцевих пам'ятках археології, антропонімії, а також і в самій місцевій топонімії.

Слід визнати, що Б. Бахрах сам зробив перші кроки у цьому напрямі, доводячи слушність своїх висновків через аргумент просторової близькості названих типів пам'яток. Зокрема, крім 53 назв від основи Алан-, під кінець свого списку вчений включив до нього три топоніми, пов'язані з аланами через історичні обставини (48. *Goages*, 55 і 56. *Sampigny*), а ніяк не через звукову причетність до топооснови Алан-. З тих же міркувань на картосхемах книги поблизу назв від основи Алан-вказано кілька топонімів від основи Сармат- [3, 56, 77]. Просторову близькість топонімів як аргумент можливої пов'язаності їх у часі й реальній історії не раз використано іншими дослідниками топонімії, – див. [6, 84; 10, 220, 274; 9, 227] та ін.

Ці емпіричні факти розвинені у систему в контекстуальному підході до вивчення топонімії [7; 8]. Згідно з ним, робочою одиницею дослідження виступає не окремий топонім або їхня пара, а цілий топонімічний ландшафт, трактований далі як текст маловідомою мовою. Оперативними одиницями стають топонімічна *тема* і реми до неї. Визначивши топонімічну *тему* у певному тополандшафті, біля неї шукають кандидатів на відповідну топонімічну *рему*. Критеріями відбору спочатку є звукова форма назв і їхній морфемний склад. За наявності підстав *тему* і *рему* пов'язують імовірно синхронною предикацією у топонімічне *висловлення*, – сукупність їх утворює *фрактал* (історичний пласт топонімів). Цілеспрямоване долучення відомостей про історичне тло теми уможливорює дальше розпізнавання рем. Якщо перший ряд запропонованих елементарних гіпотез відкриває доступ до розуміння інших складників тополандшафту, це може свідчити про правильність обраного шляху. Навпаки, опір матеріалу швидше всього є ознакою хибності обраного напрямку висунення гіпотез. Ця методика придатна, зокрема, для вивчення топонімії тих теренів, де міграції та осідання племен у середні віки зумовили повторюваність топонімічних ландшафтів [4, 96 і далі]. Таким чином, контекстуальний підхід до вивчення топонімії став наслідком застосування до неї принципів синтактики.

Викладені положення підводять теоретичну базу і під згадане використання дослідниками фактів ближчого чи дальшого сусідства географічних об'єктів з певними назвами для їх історичної інтерпретації. Так, для включення назви Goares до списку аланських топонімів Б.Бахрах використав загальноісторичну аргументацію. У топонімічному словнику Бретані вчений помітив топонім Goares тільки тому, що зміг співвіднести його з ім'ям відомого йому з попередніх історичних студій аланського короля Гоара: «Goares, також Gouares (Côtes-du-Nord). Dauzat, Rostaing, DNL, р. 325» [3, 161]. Далі Б.Бахрах деталізує історичні відомості про Гоара. Перейшовши узимку 406 р. кордон на Рейні під час фатального для Риму прориву варварами римського лімесу, проводир аланів Гоар (бл. 411–445/446) став, тим не менше, союзником імперії і разом зі своїми людьми був поселений в Галлії для її захисту. Упродовж 35 років «Гоар і його алани залишалися вірними прибічниками Риму, тоді як їхні сусіди бургунди кілька разів повставали» [3, 79]. Дотепер Гоар і Ален улюблені чоловічі імена на заході Франції. Врахувавши цю порцію відомостей з історії та антропонімії, після сполучення їх з даними про поширення аланської топонімії Б.Бахрах спромігся навіть визначити ймовірну область розселення аланів Гоара [3, 75].

У топонімії Італії нам трапилася назва, яку також можна співвіднести з ім'ям короля Гоара. Це ойконім RECOARo (*Re Goaro) VI 15 Bb [IAS] (за 11 км від Valdagno під Віченцею) ~ (контекст) passo di BorcOLA, CASARe Gasparine di Dentro. Народнолатинська форма топоніма з Франції Goares/ Gouares мала бути *Goar rex, згодом *Gouar rich. Порядок слів тут явно зазнав впливу германської антропонімії (Alarich, Ermanarich), тоді як виявлена тепер італійська назва має новороманську синтаксичну структуру: *il rè Goaro > Resoaro. Південніше зберігся і слід перебування в Італії згаданих вище сучасників Гоара бургундів: (Sannazzaro de'BURGONDi за 10 км від Alagna Lomellina, Pavia), що також є істотним контекстуальним аргументом.

Наведені Б.Бахрахом аланські топонімічні теми Північної Італії витримали перевірку часом і фігурують в усіх перевиданнях його книги 1973 р. Прийняття цих топонімів мало б спонукати до поглибленого вивчення навколишніх географічних назв, але це зроблено нами лише тепер. З досвіду досліджень топонімії України і Хорватії [14, 158] можна припустити, що італійські реми до теми Алан- також мали б містити не тільки етнічні синоніми аланів (сармат, чемер, Туран), але і характерні реалії (алдар, шахрап, карапан, катун). Основні зусилля контекстуального пошуку звичайно спрямовані на виявлення саме таких, історично зумовлених зв'язків топонімів.

Наприклад, с. IAZZA (яси?) лежить під г. monte ALTARe VC і перевалом Col del Passo ALTARe неподалік від с. La SCARPIa. Чому гірська вершина має назву Altare? Латинським словом для вівтаря було ara, тоді як altare має християнські конотації, якими складно пояснити виникнення відповідних топонімів, зокрема назв гір. Натомість формально близька назва гори OLTAR відома в масиві Велебіт у Хорватії. Причому, вона знайдена на вміщеній в Інтернеті фотографії з гірського притулку ALAN (алани!), де вона вказана на стенді близьких туристичних об'єктів, і це стає підставою для включення обох топооснов до одного етноісторичного фракталу. В такому разі до пояснення основи Altar/ Oltar- можна залучити осет. ældar 'князь' (букв. 'рукодержець').

Таке пояснення стає реалістичним у зв'язку з уже відомими свідченнями аланської присутності в Італії. До ототожнення топооснови Altar- з аланським *altar- (осет. ældar) дають підстави й контексти інших аналогічних топонімів від цієї основи в Італії – пор. ▲ с. ALTARe SV (поблизу OLLANo, BOLZaneto) і чотирьох оронімів NB: ▲ monte ALTARe VC (~ ALAGNa Valsesia, lago di CimALEGNa, Cima di JAZZi, JAZZI-Alp,

IAZZa, La SCARPIa), ▲ monte ALTARe CS (^LONgobucco CS, San Benedetto ULLANo, TORANo, SCHIAVONe), ▲ monte ALTORe CT (BALata, RAGUSa, MirABELLa, czo. STREPPenOSa), ▲ перевал col de l'Autaret біля с. Belino CN (LANs, Grande SéOLANe, LAGNASco).

Таким чином, топооснова іт. ALTAR- може продовжувати великий східний ареал схожих назв на шляхах аланів. Окрім ороніма в Хорватії OLTAR він включає назви селищ OLTÁRc H; OŁTARZe Gołacze, OŁTARZew Pł, ОЛТАР (=Уралово) Уа См С-Буда; АЛТАРЫ Морд., ОЛТАРЬ РФ Новосиб., АЛТАРик 2 Усть-Орд. Бур.-Монг.; ALTAR 3 Афг.

Заохоче до дальших студій виявлення збереженої і не раз повтореної на карті Італії топооснови Tūran-: TURANo 2, f. TURANo, TURANia, TORANo 3. Виходячи з логіки аланського контексту, її цілком природно й переконливо можна зіставити з історичною назвою степових іранських племен, які не прийняли зороастризму. Акад. В.Абаєв пише про Туран так: «Авестійські племена звали себе агуа- 'арійцями', протиставляючи себе своїм найзапеклішим ворогам – «турським», тобто скіфським племенам. Ця одвічна ворожнеча, пройшовши через народну фантазію, стала основою так званого «перського», а насправді східноіранського епосу про боротьбу між «Іраном» і «Тураном». Останній термін з часом пов'язано з тюрками. Але у часи Зороастра ні про яких тюрків не могло йтися. «Тури», як це видно, зокрема, з аналізу їхніх власних імен (Fryāna та ін.), були тими ж іранцями. Боротьба точилася, отже, між двома гілками іранського племені: кочовиками скіфами (саками, масагетами) і осілими хорезмійцями, согдійцями, бактрійцями й іншими східноіранськими племенами» [1, 30].

В Італії назви від основи Tūran- найгустіше розміщені в Апеннінах на схід від Риму – ▲ TURANo, f. TURANo, TURÁNia RI, TORANo RI 46 CDd: ^S.Anatolia, LUGNANO, monti CicOLANo, CARSeOLANi, cAMPOLANo, MontOPOLi, Poggio CATINo, TARANo, m. MacchiALUNGa, VALLOCCHia; пор. і ▲ TURANo PV (Pavia) 12 Aab: LANdriano, CorteOLONa на р. OLONa, PÉRSico, SARMATo, ALAGNa.

Виявлена в останньому контексті назва CorteOLONa PV (раніше Corteleona [11], а лат. середньов. Curtis Olonae [12, 968]) на р. OLONa має безперечні структурні аналоги з наведеними Б.Бахрахом CourtALAIN (1120: Cortollein [3, 161]), ALAINcourt, ALANcourt F. Разом з контекстом сусідніх назв (TURANo, PÉRSico, SARMATo, LANdriano з давнішого Alan d'Riano, XII ст. [3, 162]) це суперечить виведенню її з кельт. ol 'великий', як твердить офіційний довідник. Вище по річці лежить і с. LONate VA 12 Eb (неподалік PONTIDA U). Сюди ж і CordELLON BL [11]: LIMANa, LIBAN і CORTIGLIONE 19 Dc: ScurzOLENGO. (Такі аргументи «парадигматичного» типу також є наслідком перенесення на вивчення топонімічних ландшафтів принципів синтактики.)

У безпосередній близькості до обох ломбардських Turano трапляються ойконіми з топоосною Pers-: TURANo[^] PERsone і TURANo[^] PERSico. Містечко PERSONico показано у кантоні Тічіно CH. Під Бергамо є ще Foresto SPARSo, PARZANica, PAREZZANo, BARZANo, PORZano TN (пор. ПАРЦани у Сербії). Назви з цією ж топоосною існують на сході (PERSiana, PERSereano) та на півдні Італії (PERSano). Очевидно, на побутовому рівні аланів сприймали як людей з Персії. У районі Villa d'ALLEGNo BS відомий оронім monte PRES.OLANo, а біля Поск'яво у Швейцарії вдалося виявити два гранично переконливі ороніми мунт PERS[^]piz _LANGUARD, тобто 'перська гора' і поруч 'аланська охорона'. (На синтагматичну природу топонімів вказує і той факт, що до уведення компонентів топоніма мунт Pers сусідня назва piz Languard не була розпізнана саме як сума морфем *_lan + guard.)

Серед рем можуть трапитися й ознаки діяльності аланів, зумовлені суспільним ладом «військової демократії» (А.Крістенсен, В.Абаєв). Про цей лад відомо з літератури й епосу нащадків аланів – осетинів. Суспільний ідеал тих часів втілений у понятті богатирів Нартів. Епос про цих «синів Сонця» відомий у всіх народів Кавказу; імена його головних героїв (Хæтус, Batraz, Sajnæg-ældar) походять з монгольської мови, що відповідає обгрунтованій В.Абаєвим етимології слова Nart як 'синів Сонця' від монг. nar 'сонце' [2: I, 135, 133, 234; 2: II, 160]. Ця яскрава алано-осетинська реалія Nart 'епічні богатири' несподівано була виявлена й у топонімії Італії: NARDò; NARDodipace (= NARDò); Ca' di NARDò; NARDòia; NARZole.

«Основним змістом життя нартівських вождів були так звані бальці – військово-грабіжницькі походи проти сусідів. Усякий нарт може оголосити такий похід. Для цього йому досить через «крикуна» (fidiwæg) повідомити про свій намір. Якщо йому вдається зібрати достатню групу бажаючих, – виправа готова. Головна мета нартівських бальців – це викрадання чужої худоби. Захоплену худобу нещадно знищують на громадських бенкетах, які перетворюються на м'ясні й хмільні оргії. В разі вдалого бальцю, як свідчать перекази, такі бенкети могли тривати цілий рік» [1, 38-39].

Два ороніми у Швейцарії Piz Linard мають відповідник на аланському шляху в Хорватії с. Linardići Krk PRIM-GOR. (також Nardući ISTR.), для якого запропоновано пояснення з *gli Nard-ići (за аналогією до La NERTe, La NARTelle у Провансі F). Обидві швейцарські назви мають у контекстах топоніми, які можна інтерпретувати аланськими темами: ▲ piz LiNARD (Silvretta): ^Guarda, ARDetz, TarASP, SPERSils, VALLATSCHA, A. LAISCH, munt da LAIS, motta nALUNs, O.SPARSa Fl.; ▲ piz LiNARD (Chur): ^LENZerhorn, _LENZ/ _LANSch, WELSchTobel!, JATZhorn!, A. SARDasca Fl.

За місце Нартів у топонімії Італії доведеться ще витримати боротьбу. Адже «теорія не терпить порожнечі», і тому, наприклад, Nardò LE без аланів і без Нартів уже давно пояснене «з лат. Neretum, Neritum: місто салентійців (доримська основа него 'вода')» [12, 972]. Контраргументом стають промовисте сполучення Ca' di NARDo 'оселя Нарта' або топонім на півдні Італії Nardo di Pace. За даними атласу Microsoft Encarta, означення додане пізніше. Сам факт уточнення «Мирний Нарт» вказує на досвід співжиття з Нартом немирним. Крім того, сучасна форма Nardò LE могла стати народним пристосуванням основи, нехай і доримської.

Отже, осет. bals – 'групова військова виправка по здобич'. З великою імовірністю можна твердити, що мешканці низки міст і селищ Італії зазнали від аланів грабунків худоби у IV-VI ст., що й увічнено у назвах BOLZano Vicentino VI, BOLZano Novarese NO, BOLZano/ Bozen BZ, BOLZaneto GE, SopraBOLZano BZ, (пор. BOLZwang D, BOLZanaj Alb); RoccapreBALZa PR, BALZola AL, BALZe FO; BALZo AP; monte BOLZa AQ; BALSorano AC; Casa BALZano NA, Masseria BALZano NA; імовірно, BALATa 3 PA, CN. Традиційне пояснення топоніма Bolzano/ Bozen BZ виглядає надто ускладненим: «від доримс. назви Baudius (звідки praedium Baudianum, fondo Baudiano); Bauzanum; Bolzanum; Bolgiano; нім. Bozen» [12, 965]. Чи буває «зворотний звуковий розвиток» від Vaud- до Balt-? Натомість на певній відстані від кожного селища з такою назвою, але щоразу у тому самому географічному районі дотепер збереглися топонімічні ознаки присутності аланів, що видно з топоконтекстів:

▲ BOLZano Vicentino VI: ^LONGa за 12 км, SCHIAVON, LONGara, LONGare, sOLAGNa, SaccOLONGo, CARPANE; західніше: LONIGO, cOLOGNola, cAMPIGLia, gAMBELLara, MontEBELLO, SARMAZZa (вже на цьому прикладі видно синергетизм топоконтексту: тільки в сусідстві з BOLZano назва LONGa дістає синтактичну підставу до припущення LONGa < *Alanica, підсилена наявністю тут же потенційно однокоренових назв LONIGO, SaccOLONGo, LONGara, LONGare, sOLAGNa, а з семантичного боку – сіл CARPANE, SARMAZZa і cAMPIGLia, gAMBELLara, MontEBELLO < karapan, sarmat-, *hambal).

Перші топоніми з виразно слов'янськими рисами основ зауважені саме у просторовій близькості до селищ з назвами сармато-аланського кола. Чільне місце серед них займають назви від етноніма слов'ян: ALANo di Piave^ SCHIEVENin; SARMAZZa^ SCHIAVON; SERMIDe^ SCHIEVENoglia; пор. також SARMATo^ BOSNasco. Біля витоків р. Ада нп LANzada і PoSCHIAVo, у Центральній Італії неподалік від NARDoia – SCHIAVi. На півдні в Базиликаті поблизу нп TORANo – SCHIAVONea, а на Сицилії – SCLAFani Bagni PA.

Складається враження, що перші групи слов'ян опинилися в Італії у загальному міграційному потоці степових племен раннього середньовіччя після прориву римського лімесу. В кінцевому рахунку ці факти підтверджують слухність теоретичного концепту О. Прицака «конгломерат степових племен за участю слов'ян», дослідженню якого вчений присвятив низку наукових праць.

Іноді в основах топонімів можна упізнати навіть звичайні слов'янські апелятиви. Так, на краю колишніх боліт міститься село з назвою від виразно слов'янської основи Borgo PODGORa, біля П'яченци наявне с. OSERA, а під Міланом с. OZZERO і 2 селища CERNUSCo. У згаданого вище контексту ALANo di Piave[^] SCHIEVENin існує продовження – с. [^]VAS! (пор. ст. влуж. vas 'село'). По-слов'янськи звучить і назва с. POCOL на гірській річці під м. Cortina d'Ampezzo: пор. діал. укр. покол, покал 'вир' – неподалік Col di LANa, с. LONgega і LONGiaru/ CAMPILL.

У поясненнях топонімів зі слов'янського порубіжжя італійські довідкові джерела часом применшують важливість контактів зі слов'янами або недооцінюють її. Наприклад, назву Grado GO пояснено так: «напевно з лат. ad aquas gradatas, так названо місцевість за малий нахил берега» [12, 970], – без пов'язання з очевидним слов. grad 'город, селище'. Для назви іт. Gorizia GO згадано лише про середньовічну форму лат. Goritia і виникнення міста у XI ст. [12, 969]. Натомість очевидно, що словенська частина *того самого* прикордонного міста Gorizia за річкою Soča – Isonzo має назву Nova Gorica «Нова Гориця». Це типовий слов'янськи топонімічний слід: принагідно тут можна навести вказаний Є.Поспеловим для алб. Korça прототип «слов. Горице (Goritsë) – 'гірське селище, селище у гірській місцевості'» [5, 217]. Натомість добре документована важлива назва-попередниця іт. Redipuglia GO: за даними географічного довідника у словнику Garzanti, засвідченим прототипом назви є слов'янське Sredipolia 'серед поля' [12, 974].

У повній відповідності з концептом О.Прицака топонімія Італії зберегла також помітний слід тюркомовних кочовиків, одвічних сусідів слов'ян: GUNcinà, UNciano, BOLGHERi LI 40 Bab (група полонених?; «нагадує про походження селища від груп болгарів (Bulgari)» [12, 965]). Очевидно, тут ідеться насправді про болгар а не болгар, але італійська номенклатура цих двох етнізмів не розрізняє. Без історичних документів було б також неможливо упізнати в назві BELGIRate NR її середньовічну назву-попередницю Bulgari (Burgari) [12, 964]. Ще одна згадка про болгар збереглася під Римом: с. BULGARata. Сумнівів немає: болгари тут таки були.

Таким чином, у складі топонімії Італії збережено слід присутності «конгломерату степових племен», про проникнення якого до Північної Італії у ранньому середньовіччі відомо з історичних джерел. Новим є те, що у цьому конгломераті ймовірно брали участь слов'яни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Абаев В.И.* Избранные труды. Религия, фольклор, литература. – Владикавказ, 1990. – 640 с.; 2. *Абаев В.И.* Историко-этимологический словарь осетинского языка: В 5 т. – М.-Л., 1958-1995; 3. *Бахрах Б.С.* Аланы на Западе. – М., 1993. – 192 с.; 4. Гідронімія України у її міжмовних і міждіалектних зв'язках. – К., 1981; 5. *Поспелов Е.М.* Географические названия мира. Топонимический словарь. – М., 2002; 6. *Стрижак О.С.* Назви річок Полтавщини. – К., 1963. – 112 с.; 7. *Тищенко К.М.* Мовні дарунки давніх сусідів: від скіфів до хозарів // Урок української. – 2004. – №56. – Вкладка, С. 1-32; 8. *Тищенко К.М.* Перська сатрапія над Дніпром: топонімічні контексти. – К., 2012; 9. *Топоров В.Н., Трубочев О.Н.* Лингвистический анализ гидронимов Верхнего Поднепровья. – М., 1962. – 272 с. + 13 карт.; 10. *Трубочев О.Н.* Названия рек Правобережной Украины. – М., 1968. – 290 с.; 11. The Microsoft Encarta Premium 2009. The Interactive Atlas/ e-product; 12. I nomi dei luoghi d'Italia// Dizionario Garzanti della lingua italiana. – Milano, 1964. – P. 963-978; 13. Italia in tasca. Atlante stradale 1: 500 000. – Novara, 1988; 14. *Tyshchenko K.* The Alanian Place Names Stratum in Croatia? // Međunarodni znanstveni interdisciplinarni simpozij «Hrvatska folklorna i etnografska baština u svjetlu dubrovačke, svjetske i turističke sadašnjosti (2. FEB)» Knjiga sažetaka / Urednica: M.Muhoberac. – Dubrovnik, 2012. – S. 158.

Фудерер Т., Челич Ж. (Загреб, Хорватія)

Дві мовні реальності – українська і хорватська – у дзеркалі соціолінгвістичної типології та окремих лінгвонаціосоціологічних параметрів

У статті мовні ситуації України і Хорватії висвітлюються в зіставному аспекті, виходячи із типологічних та окремих лінгвонаціосоціологічних параметрів.

Ключові слова: мовна ситуація, соціолінгвістична типологія, соціолінгвістика.

В статье языковые ситуации Украины и Хорватии освещаются в сопоставительном аспекте, исходя из типологических, а также отдельных лингвонациосоциологических параметров.

Ключевые слова: языковая ситуация, социолингвистическая типология, социолингвистика.

In the article the language situation in Ukraine and Croatia reported in the comparative aspect, based on the typology, as well as individual лингвонациосоциологических параметров.

Key words: language situation, the typology of sociological linguistics, sociolinguistics.